МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет філології та журналістики
Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС

Методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи

Укладач Валентина ГОНЧАРУК

Умань
Візаві
2024

УДК 821.161.2.0’06(072)
С94

Рецензенти:

Сивачук Н. П., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, керівник науково-дослідної лабораторії «Підготовка студентів-філологів до українознавчої роботи в школі», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Йовенко Л. І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Циганок О. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою факультету філології та журналістики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 5 від 27 листопада 2024 р.)

Сучасний український літературний процес : метод. рек. до практич. С94 занять та самостійн. роботи / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т філології та журналістики, Каф. укр. літ., українознавства та методик їх навчання ; уклад. В. А. Гончарук. – Умань : Візаві, 2024. – 36 с.

Пропоноване видання містить основні питання та завдання до практичних занять і самостійної роботи, теми індивідуальних науково-дослідних завдань, підготовлених для здобувачів вищої освіти ОС «магістр». До кожної теми практичного заняття запропоновано список рекомендованої літератури. У додатках подано список творів для прочитання, а також віршів про війну.

УДК 821.161.2.0’06(072)

© Гончарук В. А., уклад., 2024

ЗМІСТ

ВСТУП. Мета й завдання навчальної дисципліни……...3

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ……4

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ……*5*

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ…….....6

Практичне заняття № 1. Тема. **Український поетичний неоавангард……..6**

Практичне заняття № 2. Тема. **Маскулінна («чоловіча») література 10**

Практичне заняття № 3. Тема. **Феміністична («жіноча») література на порубіжжі віків 11**

Практичне заняття № 4. Тема. **Художні координати поетичної творчості покоління дев'ятдесятників 14**

Практичне заняття № 5. Тема. **Покоління двотисячників як самобутнє мистецьке явище 16**

Практичне заняття № 6. Тема. **Проза і поезія про російсько-українську війну.....17**

Практичні заняття № 7-8. Тема. **Масова література як феномен і явище культури.....19**

Самостійна робота (завдання) 20

Індивідуальні навчально-дослідні завдання..... ..21

Питання для підсумкового контролю.....24

ДОДАТКИ……...31

ВСТУП

Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: формувати професійні компетентності здобувачів вищої освіти на основі знань про провідні тенденції сучасного українського літературного процесу, зміст естетичних теорій, напрямів, стилів, жанрів; розвивати творчість і критичне мислення здобувачів, здатність використовувати різні методики аналізу художнього тексту; формувати в них національну свідомість і ціннісні орієнтації у сучасному суспільстві.

Завдання:

- удосконалювати знання здобувачів про основні проблеми, особливості сучасного українського літературного процесу;
- розвивати у здобувачів творчий і критичний підхід до творів української класики й сучасності;
- розширити їхні знання про специфіку перебігу літературного процесу в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів;
- формувати у здобувачів здатність інтерпретувати й зіставляти літературні явища, керуючись високими естетичними критеріями;
- розвивати здатність здобувачів аналізувати художній текст із використанням різних методів і методик;
- виховувати національну свідомість, громадянські якості й патріотизм, формувати здатність до вираження національної культурної ідентичності та творчого самовираження на основі кращих здобутків сучасної літератури;
- узагальнювати й оприлюднювати результати науково-дослідницького проєкту з актуальної проблеми сучасного літературного процесу (у фахових виданнях, виступах тощо).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика українського літературного процесу останньої третини XX ст. – початку XXI ст.

Тема 1. Основні проблеми та особливості літературного процесу останньої третини XX ст. – початку XXI ст.

Суспільно-історичні умови літературного процесу останньої третини XX ст. – початку XXI ст. Провідні тенденції сучасного українського літературного процесу.

Основні стильові спрямування сучасної української літератури.

Літературні угруповання.

Тема 2. Український постмодернізм: пошуки самоідентичності.

Постмодернізм: основи теорії. Оповідна стратегія постмодерністського тексту. Український постмодернізм, його особливості.

Вияв постмодернізму в творчості Юрія Андруховича, Юрія Іздрика, Олеся Ульяненка, Степана Процюка, В'ячеслава Медведя, Оксани Забужко та інших.

Змістовий модуль 2. Сучасна українська поезія і проза

Тема 3. Українська поезія 80–90-х років XX ст.: загальна характеристика.

Характерні ознаки сучасної поезії.

Поетичне тло: визначні імена та постаті: Тарас Мельничук, Любов Голота, Наталка Білоцерківець, Ігор Римарук, Василь Герасим'юк, Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Іван Малкович, Павло Гірник, Олег Лишега, Петро Мідянка, Людмила Таран та інші.

Драматизм життєвої дороги Василя Слапчука – «долею дарованого нам поета» (за Миколою Жулинським).

Тема 4. Стильові пошуки сучасної української прози.

Загальна картина стану сучасної української прози. Поділ на школи.

Поняття українського бестселеру. Позиція персонажа в

українській постмодерній прозі.

Найяскравіші представники сучасної української прози: Галина Пагутяк, В'ячеслав Медвідь, Юрій Андрухович, Тарас Прохасько, Юрій Іздрик, Оксана Забужко, Євгенія Кононенко, Володимир Діброва, Марія Матіос, Юрій Винничук, Євген Пашковський, Василь Кожелянко та інші.

Тема 5. Покоління двотисячників як самобутнє мистецьке явище.

Літературні угроповання в інтернет-мережі. Художні шукання Любка Дереша, Ірени Карпи, Тетяни Малярчук та інших.

Тема 6. Українська драматургія 90-х років XX ст. – початку XXI ст.: пошуки виходу.

Характерні риси сучасної драматургії.

Визначні імена і постаті: Неда Неждана, Валерій Герасимчук, Василь Фольварочний, Анатолій Крим, Зиновій Сагалов, Володимир Діброва та інші.

«Нові» риси й тенденції в розвитку сучасної української драми.

Тема 7. Воєнна література як явище українського сучасного літературного процесу.

Тема російсько-української війни – одна з наріжних тем для всієї української літератури. Українська воєнна проза (щоденники, художня проза, документальна проза, мелодрами, містика, фантастика). Поезія про російсько-українську війну.

Тема 8. Масова література як феномен і явище культури.

Феномен масової літератури. Взаємозв'язок масової літератури і масової культури.

Проблема термінології. Масова та елітарна літератури. Особливості масової літератури. Вивчення масової літератури: наукові підходи.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Основні проблеми та особливості літературного процесу останньої третини XX ст. – початку XXI ст.

Тема 2. Український постмодернізм: пошуки самоідентичності.

Тема 3. Українська поезія 80–90-х років XX ст.: загальна характеристика.

Тема 4. Стильові пошуки сучасної української прози.

Тема 5. Покоління двотисячників як самобутнє мистецьке явище.

Тема 6. Українська драматургія 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст.: пошуки виходу.

Тема 7. Воєнна література як явище українського сучасного літературного процесу.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття № 1
Тема. Український поетичний неоавангард

Мета: ознайомитися з феноменом українського поетичного неоавангарду, його історичними та естетичними витоками, специфікою карнавальної естетики «Бу-Ба-Бу»; дослідити особливості поетичного стилю Юрія Андруховича, Віктора Неборака й Олександра Ірванця як представників цього літературного напряму.

Основні питання:

1. Історичні й естетичні передумови появи неоавангардизму.
2. Карнавальна естетика «бубабістів». Поетична творчість:

1) Юрія Андруховича (цикл «Кримінальні сонети»; «Пісня мандрівного спудея», «Казкар», «Астролог», «Балада повернення»);
2) Віктора Неборака («Love story», «Сад», «Генеза літаючої голови», «Гра»);
3) Олександра Ірванця («Любіть!..», «Тінь великого класика», «Мій хрест», «Прощальний романс», «Короткий вірш про кінець світу»).

Завдання для самостійної роботи:

1. Прослідкуйте специфіку естетичних пошуків неоавангардистів у поезії 90-х рр. (на прикладі раніше перелічених угрупувань).
2. Проаналізуйте по 1 творові кожного автора (прочитати усі, що вказані в плані).
3. Укладіть бібліографію публікацій у періодичних виданнях (за останні 5 років).
4. Розробіть оригінальні тестові завдання до теми (мінімум 15).

Література:

1. Анісімова Н. Український поетичний авангард кінця ХХ ст. *Дивослово.* 2003. № 6.
2. Барна Н. Естетична рефлексія постмодерну як екосистема. *Мандрівець.* 2015. № 6. С. 45–49.
3. Башкирова О. Художня репрезентація жіночності в сучасній українській романістиці. *Слово і час.* 2020. № 6. С. 72–86.
4. Бійчук Г. До проблеми прочитання постмодерних творів у старшій школі. *Українська мова і література в школі.* 2009. № 8. С. 24–27.
5. Бійчук Г. Література постмодернізму: реальність чи віртуальність? *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2006. № 2. С. 56–62.
6. Білоцерківець Н. Бу-Ба-Бу та ін., або Дещо про український поетичний авангард / Літературна панорама. Київ, 1990. 340 с.
7. Білоус П. Сучасний літературний процес. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2001. № 4.
8. Бондарева О. Матеріали до вивчення української поезії 1990-х рр.: поетичне угрупування «Західний вітер». *Українська мова та література.* 2010. № 22. С. 21–23.
9. «Бу-Ба-Бу» (Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак): Вибрані твори: Поезія, проза, есеїстка. Львів: Піраміда, 2008
10. Бульвінська О. І. Національні особливості європейських постмодерністських літератур : На прикладі французького, англійського та шведського романів. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2007. № 10. С. 5–9.
11. Виноградов В. Про поезію 90-х. *Кур'єр Кривбасу.* 1999. №15.
12. Висоцький О. Віртуальність як провідна форма легітимаційної політики в добу постмодерну. *Політичний менеджмент.* 2008. № 6. С. 41–53.
13. Голик Р. Від романтизму до постмодернізму : лектура й література галицьких українців XIX – поч. XXI ст. *Дивослово.* 2017. № 5. С. 51–58.
14. Гундорова Т. Бу-Ба-Бу, Карнавал і Кіч. *Критика.* 2000. №7–8. № 1.

15. Гундорова Т. Соцреалізм: між модерном і авангардом. *Слово і час.* 2008. № 4. С. 14–21.
16. Демська-Будзуляк Л. Справжнє обличчя літературного покоління дев'яностих – спроба ідентифікації. *Кур'єр Кривбасу.* 2002. № 149.
17. Дем'яненко О. Готуючись до обговорення з учнями літератури постмодернізму : мініпосібник для вчителя. *Всесвітня література в школах України.* 2020. № 4. С. 27–36.
18. Дишлевий І. О. Психологія особистісного вибору та кохання у постмодерному суспільстві = Dyshlevyi I. Psychology of choice and love in the postmodern society. *Психологічний журнал.* 2023. № 10. С. 6–14.
19. Дроздовський Д. Філософія літератури після постмодернізму. *Літературна Україна.* 2013. № 3. С. 1, 6–7.
20. Жулинський М. Чи відчуваємо ми катастрофу в простій українській душі? (бесіди про сучасну літературу). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2001. № 2.
21. Зборовська Н. Завершення епохи, або українська літературна ситуація кінця 1980-1990-х рр. *Кур'єр Кривбасу.* 1996. № 9–10.
22. Клименко В. Бу-Ба-Бу. 20 років потому. *Україна молода.* 2005. Ч. 56. 31 березня.
23. Козюра О. В. Феномен постмодернізму: спроба визначення естетичної функції. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2007. № 10. С. 10–12.
24. Лебединцева Н. Поезія 90-х: новий рівень самоусвідомлення. *Слово і Час.* 2000. № 10.
25. Логвиненко О. «Зупинилось небо у вікні» молодої української поезії. *Слово і час.* 2002. № 4. С. 53–57.
26. Лучук Т. Літературний ар'єрград: Поетична концепція ЛуГоСаду. *Сучасність.* 1993. № 12.
27. Мороз І. Постмодернізм : 11 кл. *Школа.* 2022. № 6. С. 182–188.
28. Москальчук В. Українська література кінця ХХ століття (література постмодерну). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2006. № 2. С. 63–67.

29. Назарець В. М., Васильєв Є. М. Постмодернізм як літературне явище. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2008. № 2. С. 2–6.
30. Поліщук Я. Література у світі постправди. *Слово і час.* 2020. № 6. С. 57–71.
31. Поліщук Я. Постколоніальний аспект сучасної літератури. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2006. № 2. С. 98–102.
32. Процюк С. Лицарі стилосу та кав'ярень: Есе про дев'яностиків. Київ, 1996.
33. Рубчак Б. «XXI сторіччя прийшло разом із постмодерністами», або Про літературу, право вибору, дух імпровізації, міт України і не тільки про це / Тарнашинська Л. Б. Закон піраміди : діалоги про літературу та соціокультурний клімат довкола неї. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2001. С. 182–191.
34. Ткачук М. Літературний процес 90-х рр. XX ст. *Українська мова та література.* 2000. № 22. С. 16.
35. Українські літературні школи та групи 60-90-х рр. XX ст.: Антологія вибраної поезії та есеїстики / Упоряд., авт. вступ. слова, бібліограф. відомостей та прим. В. Габор. Львів: ЛА «Піраміда», 2009.
36. Харчук Р. Бу-Ба-Бу як синонім свободи. *ЛітАкцент.* 2008. 11 січня.
37. Хоменко Г. В. Українська постмодерна література: світоглядно-стильові домінанти. *Український педагогічний журнал.* 2018. № 4. С. 118–125.
38. Шевчук Н. «Бу-Ба-Бу»: контексти артистизму. *Слово і Час.* 2001. № 4.
39. Якубовська М. У дзеркалі слова: Есеї про сучасну українську літературу. Львів: Каменяр, 2005.
40. Яровий О. Постмодернізм – це антибуття. *Слово і час.* 2002. № 4.

Практичне заняття № 2
Тема. Маскулінна («чоловіча») література

Мета: охарактеризувати явище маскулінної («чоловічої») літератури в сучасному літературному процесі; дослідити творчість Сергія Жадана як одного з її знакових представників через аналіз його прози; ознайомитися з іншими авторами, що працюють у подібній стилістиці, та проаналізувати особливості письма Олега Солов'я на прикладі його малої прози.

Основні питання:

1. Загальна характеристика маскулінної («чоловічої») літератури.
2. «Культова» постать сучасного літ процесу Сергій Жадан: короткий огляд життя і творчості. Аналіз одного прозового твору Сергія Жадана.
3. Окремі постаті «грунтівського» штибу.
4. «Шокуючий» прозаїк Олег Соловей. Аналіз його 1–2 оповідань.

Література:

1. Андрусяк І. Медвідь як анафора. *Книжник-ревю.* 2006. №1-2.
2. Бондар-Терещенко Ігор. Чарівні розчарування (Ю. Винничук. Весняні ігри...). *Кур'єр Кривбасу.* 2006. квітень.
3. Голобородько Я. В'ячеслав Медвідь. Обсервація слова. *Кур'єр Кривбасу.* 2006. Липень.
4. Дзюба Т. «Не заблукає той, хто йде за плугом» (Про В. Слапчука). *Літературна Україна.* 2004. 24 червня.
5. Криштопа М. Полювання на мрію (Про «Мальву Ланду» Ю. Винничука). *Книжник-ревю.* 2004. Ч. 9.
6. Сняданко Н. Юрій Андрухович: Не люблю поняття елітарності / Газета на форумі: Бюлетень XII Національного Форуму видавців.
7. Соловей О. Криве дзеркало [української літератури]: деякі міркування про роман Юрія Андруховича «Дванадцять обручів». *Літературна Україна.* 2009. № 14. С. 7.
8. Чекан Юрій. У гравітаційному полі еротики (Про Покальчука). *Книжник-ревю.* 2004. Ч. 9.

Практичне заняття № 3
Тема. Феміністична («жіноча») література на порубіжжі віків

Мета: ознайомитися з «жіночою» прозою як помітним явищем літературного процесу на межі ХХ та ХХІ століть; дослідити світоглядні позиції та художні особливості новел Галини Пагутяк; проаналізувати тематику та проблематику оповідань Мирослави Іванцової, а також розглянути специфіку зображення родинних і гендерних стосунків у творах Надії Гуменюк, Світлани Горбань та Алли Рогашко.

Основні питання:

1. «Жіноча» проза як специфічний літературний феномен.
2. Узагальнююча візія сучасного світу в новелах Галини Пагутяк («Ранок без вечора», «Потрапити в сад», «Душа метелика»).
3. Проблемний спектр оповідань збірки М. Іванцової «Теплі історії про радість і сум».
4. Стосунки між жінками й чоловіками, батьками та дітьми в оповіданнях: Надії Гуменюк «Дім для клонів»; Світлани Горбань «Цивільний шлюб»; Алли Рогашко «Їхній світ удвох».

Завдання для самостійної роботи:

1. Допишіть фінал двох новел Г. Пагутяк («Ранок без вечора», «Потрапити в сад»).
2. Укладіть словник таких літературознавчих понять: деконструкція мистецтва, маска героя, гра зі словом, колажність, карнавальний постмодерн, масова література, паралітература, кітч, чикліт, альтернативна література.
3. Укладіть бібліографію публікацій у періодичних виданнях (за останні 5 років).
4. Вибудуйте систему питань для створення проблемної ситуації (тема практичного заняття).
5. Розробіть оригінальні тестові завдання до теми (мінімум 15).

Література:

1. Агеєва В. Жінка-авторка як інопланетянка / Жінка як текст: Емма Андієвська, Соломія Павличко, Оксана Забужко : фрагменти творчості і контексти / Упор. Л. Таран. Київ : Факт, 2002.
2. Агеєва В. Жіночий простір. Київ: Факт, 2003.
3. Бовсунівська Т. Східна меланхолія в творчості Орхана Памука, Матіаса Енара і Галини Пагутяк : [О. Памук – тур. письменник, М. Енара – франц. письменник, Г. Пагутяк – укр. письменниця]. *Всесвіт.* 2018. № 9-10. С. 161–170.
4. Бондаренко Н. Л. Галина Пагутяк «Потрапив в сад»: 11 клас. *Вивчаємо українську мову та літературу.* 2020. № 4-6. С. 52–59.
5. Букіна Н. Типологія родинного прокляття та помсти в романі «Зачаровані музиканти» Галини Пагутяк. *Слово і час.* 2013. № 6. С. 93–97.
6. Голобородько Я. Ірраціональні модуси Галини Пагутяк : літературознавчий есей. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2012. № 11. С. 2–5.
7. Гуменюк Н. Етюд з метеликом : збірка оповідань. Харків : Віват, 2017. 240 с.
8. Гуменюк Н. Коханий волоцюга. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2014.
9. Гуменюк Н. (Не)випадковий : [новела]. *Дзвін.* 2024. № 7-8. С. 145–153.
10. Дігай Т. На хвилі нового реалізму : [про роман Міли Іванцової «Родовий відмінок»]. *Літературна Україна.* 2010. № 11. С. 5.
11. «Жіночі голоси у вітчизняній літературі»: методичні поради на допомогу популяризації сучасної української художньої книги. Донецьк, 2008.
12. Іванцова М. Ключі від ліфта. Харків: Кижковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. 288 с.
13. Іванцова М. Теплі історії про радість і сум. Київ: Брайт Букс, 2014.
14. Кононенко Є. Різні бажання і різні думи. Які з тих доданків складуться суми? *Ґендер і культура. Збірник статей* / Упоряд. В. Агеєва. Київ : Факт, 2001. С. 145–150.
15. Львів. Смаколики. Різдво. Збірка оповідань. Харків: Книжковий клуб, 2016.
16. Незнайома: антологія української «жіночої» прози та

есеїстки другої пол. ХХ – поч. ХХІ ст. Львів: Піраміда / авт. проект, упоряд., вступне слово, бібліограф. відомості та приміт. В. Габора, 2005. 600 с.
17. Пагутяк Г. Гіркі землі : містерія. *Березіль.* 2016. № 1-3. С. 15–118.
18. Пагутяк Г. Магнат : роман. *Березіль.* 2014. № 1-2. С. 34–81; Закінчення. 2014. № 3-4.
19. Пагутяк Г. Менше балакаймо про літературу: бесіда з письменницею Галиною Пагутяк / спілкувалася Ганна Лобановська. *Літературна Україна.* 2008. № 25. С. 5.
20. Пагутяк Г. Небесна кравчиня : повість. *Березіль.* 2012. № 11-12. С. 5–64.
21. Пагутяк Г. Світ не без янголів: з розповідей прочанина: фрагмент нової повісті. *Березіль.* 2008. № 5-6. С. 51–56.
22. Пагутяк Г. Село Уріж та його духи: есеїстика. *Березіль.* 2012. № 1-2. С. 167–174; продовження. 2012. № 3-4.
23. Пагутяк Г. Триптих : есе. *Березіль.* 2009. № 9-10. С. 2–6.
24. Пагутяк Г., Сорока П. Листя, віднесене вітром : відкрите листування. *Березіль.* 2007. № 11-12. С. 38–96.
25. Петрушенко О. Неординарність творчості Галини Пагутяк. Новела «Душа метелика» : урок. *Українська мова й література в сучасній школі.* 2012. № 5. С. 70–75.
26. Сорока П. Голос незнищенного світла : про книгу Надії Гуменюк «Янгол у сірому». *Літературна Україна.* 2012. № 40. С. 7.
27. Сучасна українська література кінця ХХ – початку ХХІ ст. / упорядкув. текстів, передм., підготовка навч.-метод. мат. І. М. Андрусяк. Київ : Школа, 2006. 464 с.
28. Тіпер І. Специфіка інтертекстуальних та автотекстуальних конструкцій у метаромані Г. Пагутяк. *Слово і час.* 2017. № 8. С. 57–66.
29. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / ґендер / жанр. Донецьк: Ландон – ХХІ, 2011. 432 с.
30. Філоненко С. «Переживання кінця» в сучасній українській жіночій прозі на матеріалі творів О. Забужко, С. Йовенко, С. Майданської. *Молода нація.* 1999. № 12. С. 309–320.
31. Харчук Р. Сучасна українська проза. Постмодерний період. 2-ге видання. Київ: Академія, 2008. 260 с.

Практичне заняття № 4

Тема. Художні координати поетичної творчості покоління дев'ятдесятників.

Мета: дослідити художні особливості поетичної творчості покоління дев'ятдесятників, зокрема: проаналізувати стильові та тематичні характеристики поезії Сергія Жадана, розкрити специфіку його урбаністичного світобачення; охарактеризувати художній світ Василя Махна; визначити ключові мотиви лірики Маріанни Кіяновської та з'ясувати внесок Мар'яни Савки у розвиток української поезії кінця XX століття.

Основні питання:

1. Прокоментуйте поетичну палітру Сергія Жадана.
2. Представте урбаністичний дискурс поезій Сергія Жадана.
3. Художній світ поезії Василя Махна (на матеріалі збірок «Схима», «Самотність Цезаря»).
4. Охарактеризуйте провідні мотиви лірики Маріанни Кіяновської.
5. Здобутки Мар'яни Савки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Вивчіть напам'ять поезію Сергія Жадана «Кода», «Синай», «Падає сніг», «Дні Марії» *(на вибір)* або іншого автора *(на вибір).*
2. Підготуйте презентації творчості одного з поетів.
3. Здійсніть літературознавчий аналіз 2–3 поезій *(на вибір).*
4. Укладіть бібліографію публікацій у періодичних виданнях (за останні 5 років).
5. Вибудуйте систему питань для створення проблемної ситуації (тема практичного заняття).
6. Розробіть оригінальні тестові завдання до теми (мінімум 15).

Література:

1. Анісімова Н. Український поетичний авангард кінця XX ст. *Дивослово.* 2003. № 5, № 6.
2. Баран Є. Літературне дев'ятдесятництво: істерія й історія. *Березіль.* 2000. № 3–4.
3. Бійчук Г. Література постмодернізму: реальність чи віртуальність? *Українська мова й література в середніх*

школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2006. № 2. С. 56–62.
4. Біла А. Від ломки до ломки: лірика Сергія Жадана. *Слово і час.* 2002. №1. С. 35–48.
5. Виноградов В. Про поезію 90-х. *Кур'єр Кривбасу.* 1999. №15.
6. Голобородько Я. Ліричний емоціолект Маріанни Кіяновської. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2013. № 10. С. 34–36.
7. Голобородько Я. Сергій Жадан: критична маса естетичних альтернатив. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2012. № 1. С. 31–34.
8. Голобородько Я. Тембри ліричного вокалу: Про Маріанну Кіяновську та Мар'яну Савку. *Кур'єр Кривбасу.* 2008. № 9–10. С. 247–256.
9. Демська-Будзуляк Л. Справжнє обличчя літературного покоління дев'яностих – спроба ідентифікації. *Кур'єр Кривбасу.* 2002. № 149.
10. Дігай Т. Піщаний дім для ляльок: [про книгу новел Маріанни Кіяновської «Стежка вздовж ріки»]. *Літературна Україна.* 2008. № 48. С. 5.
11. Жадан С. Місто сонця: [спогади поета, прозаїка і публіциста Сергія Жадана про Харків] / вів бесіду Дмитро Десятерик. *День.* 2009. № 201. С. 22–23.
12. Кіяновська М. Я. 373: [поезія]; [графічне опрацювання Р. Романишин, А. Лесів]. Львів : Вид-во Старого Лева, 2014. – 258, [14] с. : іл.
13. Коляда І. Волонтерська діяльність Сергія Жадана / Ігор Коляда, Юлія Коляда. *Історія в рідній школі.* 2019. № 11. С. 11–13.
14. Красільнік Н. Є. Екзистенційні мотиви роману Сергія Жадана «Інтернат». *Вивчаємо українську мову та літературу.* 2020. № 7-9. С. 85–93.
15. Кріцина О. О. Книга Сергія Жадана «Месопотамія» в контексті української сучасної літератури / О. О. Кріцина, М. В. Коновалова. С. 88–95.
16. Махно В. І. Котилася торба = Vasyl Makhno. Horn of plenty : проза. Київ : Критика, 2011. 364, [3] с. : фотоіл.
17. Махно В. І. Паперовий міст: вірші 2015-2016 ; ілюстрації Лесі Квик. Львів : Вид-во Старого Лева, 2017. 123, [4] с. : іл.
18. Савка М. Алогізми і парадокси чи шлях чіткої логіки : (Збірка поезій М. Кіяновської «Інкарнація»). *Молода нація :* альманах. 1998. № 9. С. 144–147.

19. Харчук Р. Еволюція Жадана-поета: її причини і сутність. *Слово і час.* 2024. № 4. С. 54–68.

Практичне заняття № 5
Тема. Покоління двотисячників як самобутнє мистецьке явище.

Мета: охарактеризувати покоління двотисячників як самобутнє мистецьке явище шляхом аналізу тематики та мотивів у творчості Дмитра Лазуткіна, дослідження образної системи та провідних ідей у ліриці Катерини Бабкіної, а також розгляду становлення та перспектив розвитку відеопоезії в українському культурному просторі.

Основні питання:

1. Підберіть показові поезії Д. Лазуткіна, визначте основні мотиви.
2. Лірика Катерини Бабкіної: мотиви, образи.
3. Відеопоезія в Україні: досвід, здобутки, прорахунки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Укладіть бібліографію публікацій у періодичних виданнях (за останні 5 років).
2. Розробіть оригінальні тестові завдання до теми (мінімум 15).
3. Вибудуйте систему питань для створення проблемної ситуації (тема твору *за вибором*).
4. Здійсніть літературознавчий аналіз 2–3 поезій (на вибір).

Література:

1. Бабкіна К. Б. Соня [Текст] : [роман]; [художник-оформл. Гриця Ерде]. Харків : Фоліо, 2013. 185, [3] с. : іл.
2. Бійчук Г. Література постмодернізму: реальність чи віртуальність? *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2006. № 2. С. 56–62.
3. Блик О. Кардіограма великого міста: [про збірку поезій Дмитра Лазуткіна «Бензин»]. *Літературна Україна.* 2008. № 25. С. 4.
4. Коцарев О. Дмитро Лазуткін: енергійна проза у віршах і романтичні вірші у прозі. *Кур'єр Кривбасу.* 2008. № 3–4.

С. 337–338.
5. Коцарев О. Енергетичний напій Lazootkin : Рец. : Лазуткін Д. Солодощі для плазунів. *Березіль.* 2006. № 1. С. 169–171.
6. Михайлюк В. Студенти педуніверситету створили «Мистецький фронт»: укр. поет Дмитро Лазуткін виступив на першому арт-фестивалі в Умані. *Вечірні Черкаси.* Умань. 2015. № 22. С. 19.

Практичне заняття № 6
Тема. Проза і поезія про російсько-українську війну.

Мета: охарактеризувати літературу російсько-української війни як окремий тематичний пласт сучасної української літератури, визначити її жанрове розмаїття та дослідити внесок сучасних прозаїків і поетів у фіксацію, осмислення та художнє відображення трагічних подій війни.

Основні питання:

1. Поняття про літературу російсько-української війни.
2. Жанри воєнної літератури.
3. Сучасні письменники і поети про війну.

Література:

1. Башкирова О. Художня рефлексія війни у творах-переможцях конкурсу «Народ-герой героїв появляє»: жанрово-стильовий аспект. *Слово і час.* 2024. № 1. С. 39–55.
2. Бовсунівська Т. Основи теорії літературних жанрів. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. С. 440.
3. Військовий хортинг України : Міжнародний науково-популярний журнал: веб-сайт. URL: https://military-khortynh.org.ua/category/slovo-zbroia/
4. Гаврилюк Н. Різновиди алюзій у поезії про війну Богдана Томенчука. *Слово і час.* 2024. № 3. С. 36–51.
5. Гардінґ Л. Вторгнення: за лаштунками кривавої війни Росії та боротьби України за виживання : уривки ; з англ. перекл. І. Возняк. *Всесвіт.* 2023. № 5-8. С. 334–373.

6. Герасименко Н. Діти і війна: як сучасні письменники зображають Революцію Гідності та російську агресію на Сході України у дитячій літературі. *Дивослово.* 2021. № 5-6. С. 63–66.
7. Герасименко Н. Сучасна воєнна проза: жанрово-стильова типологія. *Слово і час.* 2023. № 3. С. 35–49.
8. Горболіс Л. М. Читання як самозбереження реципієнта. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологічна.* 2016. № 24. Том 1. С. 126–129.
9. Деркачова О. (Не)війна як маркер «свого» і «чужого» в новітній українській поезії. *Слово і час.* 2017. № 7. С. 17–31.
10. Єшкілєв В. З війни на Донбасі почнеться біографія не одного письменника. URL: http://www.dw.com/uk/a-17927985
11. Іванов М. «Гібридна війна»: авторська рецепція Оксани Забужко (за матеріалами інтерв'ю 2014–2015 рр.). *Образ. Публіцистичні обрії.* 2015. Вип. 3 (18). С. 17–24.
12. Кулінська Я. І. Співвідношення історичної та художньої правди в прозі письменників-постмодерністів. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки.* 2014. № 2. С. 126–134.
13. Любка А. Читання під час війни. День. 7 квітня 2022 р. URL: https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/chytannya-pid-chasviyny
14. Пастух Б. Метафізика страждання у «Віршах з війни» Бориса Гуменюка. *Дивослово.* 2016. № 9. С. 55–58.
15. Поліщук Я. Реактивність літератури. Київ : Академвидав, 2016. С. 104.
16. Поліщук Я. Себеписання в умовах війни: [про роман Кононенко Євгенії «Той божевільний рік»]. *Київ.* 2024. № 11-12. С. 163–168.
17. Рябченко М. Гумористичний дискурс сучасної української комбатантської прози. *Проблеми сучасного літературознавства.* 2019. Вип. 29. С. 168–176.
18. Рябченко М. Комбатантська проза в сучасній українській літературі: жанрові та художні особливості. *Слово і час.* 2019. № 6. С. 62–72.

Практичні заняття № 7–8
Тема. Масова література як феномен і явище культури.

Мета: розкрити поняття авторського стилю, оригінальності масової літератури і літературних кліше; показати спільне і відмінне у масовій та елітарній літературі; охарактеризувати основні жанри сучасної української масової літератури, з'ясувати значення категорії жанру в цьому літературному сегменті, дослідити динаміку та типологію жанрової системи, а також виявити ключові механізми, що забезпечують відтворення жанрових канонів, на прикладі видавничої діяльності, авторських посібників, професійних об'єднань та особливостей детективного жанру.

Основні питання:

1. Феномен масової літератури. Взаємозв'язок масової літератури і масової культури.
2. Проблема термінології. Масова та елітарна літератури.
3. Особливості масової літератури. Вивчення масової літератури: наукові підходи.
4. Категорія жанру в масовій літературі. Система жанрів масової літератури: питання динаміки й типології.
5. Механізми відтворення жанрових канонів.
    - 5.1. Жанри і видавнича практика.
    - 5.2. Посібники для авторів масової літератури.
    - 5.3. Жанрові письменницькі об'єднання.
    - 5.4. Закони детективного жанру як зразок «жорсткого» канону.

Література:

1. Гребенюк Т. В. Подія в художній системі сучасної української прози: морфологія, семіотика, рецепція : моногр. Запоріжжя : Просвіта, 2010. 424 с.
2. Дубинянська Я. Під ворожим прапором фентезі. URL: http://litakcent.com/ 2011/04/13/pid-vorozhym-praporom-fentezi
3. Lai Selina. Peter Swirski. From Lowbrow to Nobrow [Electronic Resource] / (Book review). *International Fiction Review*. January 01, 2007. Mode of access:http://www.accessmylibrary.com/coms2/summary_0286-32969612_ITM
4. Milhorn Howard T. Writing Genre Fiction: A Guide to the Craft. Milhorn. US : Universal Publishers, 2006. 364 p.

5. Parv Valerie. The Art of Romance Writing: Practical Advice from an International Bestselling Romance Writer. Allen & Unwin, 2005. 232 p.
6. Стужук О. І. Художня фантастика як метажанр (на матеріалі української літератури 19–20 ст.) : автореф. дис канд. філол. наук : спец. 10.01.06. Київ, 2006. 18 с.
7. Філоненко С. Масова література в Україні : дискурс / гендер / жанр : моногр. Донецьк : ЛАНДОН–ХХІ, 2011.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Короткий опис форми самостійної роботи і змісту навчального матеріалу для здобувачів:

1) підготувати фрагмент піар-акції для представлення будь-якої української сучасної *(виданої після 2010-го року)* книжки;
2) дати власну інтерпретацію будь-якому прочитаному текстові із зазначених «масових» авторів *(Люко Дашвар, Міли Іванцової, Галини Вдовиченко, Ірени Карпи);*
3) проаналізувати 1–2 жіночих вірші сучасних поетів *(Валентини Коваленко, Олесі Мудрак, інших);*
4) проаналізувати 1–2 вірші поетів-чоловіків – з сучасної літературної періодики чи Інтернету *(на вибір);*
5) творчість Дзвінки Матіяш *(2–3 оповідання)* або Оксани Луцишиної;
6) підготувати доповідь про якийсь один цікавий аспект-трактування певного письменника чи героя Нілою Зборовською (за працею: *Зборовська Ніла «Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків»);*
7) проза Василя Слапчука (на прикладі одного твору: *«Глобус України». Березіль. 2006. № 6 або «Калюжа пізнання». Березіль. 2004. № 3–4 тощо);*
8) масова література у шкільному курсі літератури;
9) гендерні аспекти масової літератури;
10) розвиток українського шпигунського роману;
11) козацьке фентезі;
12) чикліт як різновид жіночої прози;
13) екранізації художніх творів: за і проти;
14) найпопулярніші герої творів масової літератури;

15) аналіз газет і журналів за останні роки: «Літературна Україна», «Українська літературна газета», «Березіль», «Київ», «Дніпро», «Дзвін», «Вітчизна», «Кур'єр Кривбасу», «Сучасність» тощо:
а) зробити загальну характеристику;
б) зробити детальну «презентацію» одного з названих часописів *(на вибір).*

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання (ІНДЗ) передбачає проведення дослідження й оформлення презентації (проєкту, буктрейлера) або статті, або есе:

1. *Складіть проєкт літературно-музичної композиції «Поезія Юрія Андруховича, Олександра Ірванця, Віктора Неборака та українська рок-музика».*
2. *Стильова манера та специфіка поетичної картини світу угруповань «Пропала грамота», «Червона фіра», «Пси святого Юра», «Орден Чину Ідіотів», «Музейний провулок, 8», «Західний вітер», «Нова дегенерація», «Нечувані» (представники, концепція, основні твори).*
3. *Зробіть відеопрезентацію / буктрейлер до роману Міли Іванцової «Ключі від ліфта».*
4. *Біблійна символіка поезій Сергія Жадана.*
5. *Розробіть презентацію до творчості двотисячників (на вибір: Артема Антонюка, Катерини Бабкіної, Світлани Богдан, Тетяни Винник, Ярослава Гадзінського, Богдана Горобчука, Гриця Ерде, Артема Захарченка, Катерини Калитко, Олеся Коржа, Павла Коробчука, Олега Коцарева, Дмитра Лазуткіна, Миколи Леонтовича, Макса Лижова, Лілії Лисенко, Ольги Леснюк, Анни Малігон, Сашка Ушкалова, Катріни Хаддад, Вікторії Черняхівської та ін.).*
6. *Аналіз проблематики конференцій, присвячених сучасному літературному процесу, за останні 5 років.*
7. *Приклад сучасного бестселера та пояснення секретів його успіху читачами і критиками.*
8. *Напрямки розвитку сучасної масової літератури.*
9. *Зробити власний буктрейлер до однієї з книг зі списку творів для прочитання.*
10. *Випишіть ґендерні стереотипи та визначте ступінь їх*

реалізації / трансформації у прозі Міли Іванцової («Гра у паралельне читання», «Живі книги» та ін.)

11. *Запропонуйте фрагмент вивчення будь-якого твору зі списку для прочитання в старших класах (з обґрунтуванням доцільності його вивчення, термінів, методів і форм роботи над твором).*
12. *Напишіть статтю: «Актуальність знайомства зі зразками масової літератури на уроках української літератури».*
13. *Схарактеризуйте функціональне призначення образу потерчат у сучасному українському фентезі (на конкретному прикладі).*
14. *Зробіть комікс (5–6 епізодів) за одним із творів зі списку для прочитання.*
15. *Аналіз сучасних телесеріалів, знятих за мотивами художніх творів (із вказівкою літературних першоджерел та їх авторів).*
16. *Результати досліджень смаків покупців провідних книгарень України (книгарня «Є», «Буква», інші), інтернет-книгарень.*
17. *Гендерні стереотипи (можливо, з прикладами їх трансформації) з одного зі зразків «чикліт».*
18. *Розвиток українського шпигунського роману.*
19. *Масова культура і кітч.*
20. *Бестселер та критерії вимірювання популярності літератури.*
21. *Найпопулярніші герої творів масової літератури.*
22. *«Польові дослідження з українського сексу» як перший і найгучніший «вибух» у жіночій відвертій прозі.*
23. *Аналіз творчості «масових» авторів (на вибір: Люко Дашвар, Міли Іванцової, Галини Вдовиченко, Ірени Карпи та ін.).*
24. *Ніла Зборовська – Оксана Забужко: на межі літератури й філософії.*
25. *Розробіть презентацію до творчості Дари Корній.*
26. *Стан сучасної драматургії в Україні: проблеми, пошуки й перспективи.*
27. *Підготуйте статтю на тему: «Дискурс гендерного питання як шлях до порозуміння» (врахуйте жіночий погляд на чоловічу прозу і навпаки, діалог статей – крок до істини).*
28. *Сучасна еротична проза й поезія (загальний огляд або*

конкретного автора).

29. *Відображення у фаховій періодиці (з 2001 р.) проблем української літератури початку XXI століття.*
30. *Сучасна українська віртуальна «періодика»: загальний огляд.*

Вимоги до виконання ІНДЗ

ІНДЗ має вигляд виконаної здобувачем роботи з вибраної ним теми презентації (проєкту, буктрейлера) або статті, або есе.

Ілюстрації, схеми, таблиці, графіки, тексти пісень можуть супроводжувати текст роботи або можуть бути винесені в додатки. У презентації повинно бути близько 25–45 слайдів (формат комп'ютерної програми Microsoft Power Point, Windows Movie Maker).

Вимоги до оформлення проєкту: шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал – 1,5, поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 15 мм, абзац – 1, 25 см, вирівнювання по ширині.

Список використаних джерел мовою оригіналу подається в алфавітному порядку.

Посилання на літературу в тексті подаються за таким зразком: [8, с. 23], де 8 – номер джерела за списком, а 23 – сторінка чи [10, с. 152–154], де 10 – номер джерела за списком, а 152–154 – сторінки.

Нумерація сторінок проставляється у правому верхньому кутку сторінки. На титульній сторінці номер не ставиться.

Орієнтовна структура ІНДЗ: титульна сторінка, зміст роботи із зазначенням сторінок, вступ, виклад основного матеріалу (можливе структурування у вигляді розділів та підрозділів), висновки, список використаних джерел, додатки. Те саме вказується в електронній презентації.

Про результати ІНДЗ здобувач доповідає на практичному занятті або представляє їх у вигляді тематичної презентації. Робота здається викладачеві на перевірку в електронному вигляді. Позитивно оцінюється наявність додатків.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Українська проза 80–90-х років XX ст. Загальна характеристика: тенденції, імена. Психологічні тенденції української прози 80–90-х рр. XX ст. Юрій Андрухович як один із найпомітніших творців-постмодерністів. «Московіада» й «Рекреації» Юрія Андруховича.
2. Суспільно-історичні умови літературного процесу кінця XX – початку XXI ст.
3. Літературні угруповання кінця XX – початку XIX століть.
4. Український постмодернізм: пошуки самоідентичності. Чи відбувся постмодернізм на українських літературних теренах? Обґрунтувати відповідь.
5. Аналіз 1–2 віршів із поетичного доробку Оксани Луцишиної, Анатолія Дністрового, Сергія Жадана, Івана Андрусяка (на вибір).
6. Аналіз 1–2 віршів з поетичного доробку Олеся Гордона, Ігоря Павлюка, Сергія Пантюка, Андрія Любки.
7. Оксана Забужко і її «Польові дослідження з українського сексу»: аналіз та інтерпретація.
8. Представники різних дискурсів сучасного літературного процесу.
9. Загальна характеристика сучасної поезії.
10. Олександр Ірванець: талант? Ремісник? Графоман? (підкріпити думку фактами з біографії та аналізом окремих творів поета).
11. Творчість Василя Слапчука на тлі його біографії. Чи впливає життєвий шлях поета на сприйняття його творів? Чи повинен впливати? Проаналізувати на прикладі життя і творчості Василя Слапчука.
12. «Мій поет Василь Слапчук» (аналіз його поезій).
13. Повість Сергія Жадана «Депеш мод»: аналіз та інтерпретація.
14. Художні здобутки сучасної української прози. Поділ на школи на загальному тлі сучасної української прози.
15. Позиція персонажа в українській постмодерній прозі.
16. Основні представники сучасної української прози.
17. Життя і творчість Юрія Андруховича.
18. Євгенія Кононенко як творець «феміністичної» прози. Ідейно-тематичний аналіз роману «Імітація».
19. Шлях до Слова: життєвий шлях Марії Матіос. «Солодка Даруся» як метафора України.
20. «Львівська сміттярка Юрія Винничука» (роман «Мальва

Ланда»).

21. Життя і творчість Василя Шкляра. Проблематика роману «Чорний ворон» Василя Шкляра.
22. Охарактеризувати сучасну літературу рідного краю.
23. Охарактеризувати сучасну літературу Уманщини.
24. Аналіз оповідання «Не плачте за мною ніколи» Марії Матіос.
25. Психоаналітичний аналіз «Сестро, сестро» Оксани Забужко.
26. Сучасна українська проза для дітей.
27. Охарактеризувати літ гурт «Бу-Ба-Бу»: історія створення, засадничі принципи, представники.
28. Охарактеризувати літгурт «ЛуГоСад»: історія створення, засадничі принципи, представники.
29. Охарактеризувати літгурт «Пропала грамота»: історія створення, засадничі принципи, представники.
30. Охарактеризувати літгурт «Нова дегенерація»: історія створення, засадничі принципи, представники.
31. Охарактеризувати літгурт «Червона фіра»: історія створення, засадничі принципи, представники.
32. Охарактеризувати літгурт «Геракліт»: історія створення, засадничі принципи, представники.
33. Літгурт «ОЧІ»: історія створення, засадничі принципи, представники.
34. Підготувати фрагмент піар-акції для представлення будь-якої української сучасної (виданої після 2010-го року) книжки.
35. Дати власну інтерпретацію будь-якому прочитаному текстові із нижче зазначених «масових» авторів: Люко Дашвар, Міли Іванцової, Галини Вдовиченко, Ірени Карпи.
36. Проаналізувати 1–2 жіночих вірші сучасних поетів (Валентини Коваленко, Олесі Мудрак, інших).
37. Проаналізувати 1–2 вірші поетів-чоловіків – з сучасної літературної періодики чи Інтернету (на вибір).
38. Творчість Дзвінки Матіяш (2–3 оповідання) або Оксани Кішко-Луцишиної.
39. Підготувати доповідь про якийсь один цікавий аспект-трактування певного письменника чи героя Нілою Зборовською за працею: Зборовська Ніла «Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків».
40. Проза Василя Слапчука (на прикладі 1 твору: «Глобус України». *Березіль.* 2006. № 6 або «Калюжа пізнання». *Березіль.* 2004. № 3–4 тощо).
41. Масова література у шкільному курсі літератури.

42. Гендерні аспекти масової літератури.
43. Розвиток українського шпигунського роману.
44. Козацьке фентезі.
45. Чикліт як різновид жіночої прози.
46. Екранізації художніх творів за і проти.
47. Найпопулярніші герої творів масової літератури.
48. Аналіз газет і журналів за останні 2–4 роки: «Літературна Україна», «Українська літературна газета», «Березіль», «Київ», «Дніпро», «Дзвін», «Вітчизна», «Кур'єр Кривбасу», «Сучасність» тощо і:
    а) зробити загальну характеристику;
    б) зробити детальну «презентацію» одного з названих часописів (на вибір).

Рекомендована література:

Основна:

1. Вертипорох О. Історія української літератури останньої чверті XX – початку XXI ст. : навч.-метод. посіб. Черкаси: Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, 2016. 145 с.
2. Насмінчук Г. Сучасна українська література : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Рута, 2019. 159 с.
3. Підопригора С. В. Сучасний літературний процес : навч. посіб. Миколаїв : Іліон, 2013. 128 с.
4. Саєнко В. Сучасна українська література : компедіум. Одеса : Астропринт, 2014. 348 с.

Допоміжна:

1. Бежнар Г. П. Теорія масової культури : курс лекцій. Навч. посіб. [електронне видання]. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. 49 с. URL: http://www.philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Files/Kafedry/Ukrainian_philosophy/%D0%9C%D0%9A_%D0%91%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80.pdf.
2. Бернадська Н. Масова література і сучасний роман. *Вища школа.* 2020. № 10. С. 59–67.
3. Боклах Д. Ю., Гончарук В. А., Касаткін О. С. Аналіз впливу літературних текстів на формування і вираження ідентичності: національну, культурну та особисту. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:* журнал. 2023. № 11(17). С. 71–84.

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-71-83. URL:http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7811,http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7811/7855.

4. Гладишев В. Засади технологізованого застосування культурологічного контексту під час вивчення творів «масової літератури» у шкільному курсі зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школах України.* 2018. № 7–8. С. 92–93.
5. Головченко Н. Роман Люко Дашвар «БИТІ Є» (2012) як український варіант масової літератури. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2013. № 7–8. С. 56–60.
6. Голобородько Я. Артеграунд. Український літературний істеблішмент. Київ : Факт, 2006. 160 с.
7. Гончарук В. А., Кириченко В. Г., Богуславська Л. Г. Тенденції розвитку літературознавчого аналізу української поезії: перспективи наукових досліджень. *Вісник науки та освіти.* 2025. № 3(33). С. 199–215. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-199-215. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/22006/21979.
8. Гончарук В. А., Лівітчук І. Ф., Мурашевська Н. М., Кузнєцов М. О. Масова та елітарна літератури в Україні: взаємодія та перспективи розвитку. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»):* журнал. 2025. № 4(34). С. 993–1003. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4(34)-993-1003. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/22588/22559.
9. Гундорова Т. І. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ : Критика, 2005. 264 с.
10. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми колоніальної травми. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
11. Даниленко В. Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес. Київ : Академвидав, 2008. 352 с.
12. Зборовська Н. Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків. Львів : Літопис, 1999. 336 с.
13. Зборовська Н. Українська література в умовах масової культури. *Дивослово.* 2008. № 4. С. 47–50.
14. Історія української літератури XX – поч. XXI ст. : у 3- х т. / За ред. В. І. Кузьменка. Київ: Академвидав, 2013–2017.
15. Історія української літератури. Кінець XIX – поч. XXI ст.

: підруч. : у 10 т. Т. 4 : У сподіваннях і трагічних зламах. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 576 с.

16. Копилова С. В. До питання про вплив масової культури на екзистенціальне поле людини. *Грані.* 2007. № 4. С. 78–81.
17. Кузьоменська Л. Мовна дійсність епохи масової культури. *Вища освіта України.* 2019. № 2. С. 77–82.
18. Лебідь А. Є. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «масова та елітарна культура». Суми : Видавництво СумДУ, 2017. 24 с.
19. Макаренко Л. В., Попова О. А., Гончарук В. А. Роль літературних дискусій та дебатів у розвитку критичного мислення студентів. *Інноваційна педагогіка.* 2024. Вип. 76. С. 37–41. DOI: https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/76.7. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/vip76,http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/76/9.pdf.
20. Макаренко Л., Попова О., Гончарук В. Сучасні підходи до аналізу літературного твору в університетських курсах для майбутніх учителів-філологів. *Актуальні питання гуманітарних наук:* міжвузівс. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. педаг. університ. імені Івана Франка / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2024. Вип. Том 2. С. 155–162. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_2/26.pdf, http://www.aphn-journal.in.ua/71-2-2024.
21. Михайлюк Ю. Специфіка вивчення масової літератури у школі. *Дивослово.* 2019. № 2. С. 52–54.
22. Підопригора С. В. Українська експериментальна проза XX – початку XXI: «неможлива» література : моногр. Миколаїв: Іліон, 2018. 392 с.
23. Поліщук Я. Література: високе чи масове мистецтво? *Українська література в загальноосвітній школі.* 2007. № 9. С. 12–15.
24. Поліщук Я. Література як геокультурний проект. Київ : Академвидав, 2008. 304 с.
25. Поліщук Я. Реактивність літератури. Київ : Академвидав, 2016. 192 с.
26. Свербілова Т. П’єси Олександра Корнійчука 30-х рр. з погляду масової культури («Загибель ескадри», «Платон Кречет» та «В степах України»). *Слово і час.* 2007. № 12. С.

34–48.
27. Сучасна масова література як феномен культури : навч. посіб. / укл. А. В. Землянська, Т. М. Шарова. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2021. 100 с.
28. Сучасна українська белетристика: координати «Коронації слова» : моногр. / Миколаївський нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського; за заг. ред. С. В. Підопригори. Миколаїв : Іліон, 2014. 282 с.
29. Сучасна українська проза. Постмодерний період. Київ : Академія, 2011. 248 с.
30. Таранова А. «Велике нечитоме» і академічний канон: проникнення масової літератури до парадигми літературознавства. *Слово і час.* 2008. № 11. С. 50–56.
31. Умрихіна О. С. Масова та елітарна культура : термінологічний словник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-тет імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 125 с.
32. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / ґендер / жанр : моногр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2011. 430 с.
33. Філоненко С. Масова література в школі: заборонений плід чи простір нових можливостей? *Дивослово.* 2020. № 10. С. 35–42.
34. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза: Постмодерний період : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 248 с.
35. Ціпов’яз Л. Шариков як дзеркало нової епохи. Конфлікт натовпу, масової свідомості та інтелекту, культури: за повістю М. Булгакова «Собаче серце»; урок зарубіжної літератури, 9 клас. *Всесвітня література в сучасній школі.* 2020. № 6. С. 20–28.
36. Якубовська М. С. У дзеркалі слова: Есеї про сучасну українську літературу. Львів : Каменяр, 2005. 752 с.
37. Aliyeva, G. B.; Honcharuk, V.; Pavliuk, N.; Zinchenko, V.; Sivachenko, I. Revisão das tecnologias e métodos pedagógicos modernos no domínio da filologia de acordo com as normas europeias (revisão de literatura). *Revista on line de Política e Gestão Educacional*, Araraquara, v. 27, n. esp.2, p. e023049, 2023. DOI: 10.22633/rpge.v27iesp.2.18778. Disponível em: https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18778. Acesso em: 8 dez. 2023. https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18778,http

s://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/18778/17114 (Web of Science).
38. Zinchenko, V., Udovychenko, L.,Maksymenko, A., Gevorgian, K., Nesterenko, T., Honcharuk, V. Aprendizaje basado en proyectos en la formación de futuros filólogos. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 12(35), 2021, 134–147. DOI:http://dx.doi.org/10.46925//rdluz.35.08, URL:https://produccioncientificaluz.org/index.php/rluz/article/view/37045/40217 (Web of Science)

Інформаційні ресурси

1. Історія української літератури XX століття. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/379042.pdf.
2. Бібліотека УДПУ імені Павла Тичини. URL: https://library.udpu.edu.ua/.
3. УкрЛіб – Ukrainian Library (українська бібліотека). URL: https://www.ukrlib.com.ua/.
4. Diasporiana. Електронна бібліотека. Проект зі збереження інтелектуальної спадщини української еміграції та розсіяння. URL: http://diasporiana.org.ua/category/ukrainica/.
5. Енциклопедія українознавства. Загальна частина (ЕУ-І). – Мюнхен, Нью-Йорк, 1949-52. – 1230 с. URL: http://litopys.org.ua/encycl/eu.htm.
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/420.

Сайти з неформальної освіти:

1. https://prometheus.org.ua/ – Prometheus.
2. https://www.ed-era.com/courses/ – EdEra (Education Era).
3. https://ruh.com.ua/ – РУХ: освіта.
4. https://vseosvita.ua/ – Всеосвіта.
5. https://www.coursera.org/ – Coursera.
6. https://osvita.diia.gov.ua/ – Дія. Цифрова Освіта.

ДОДАТКИ

Додаток А

Список творів для прочитання

1. Український поетичний неоавангард:

- **Юрій Андрухович:**
  - Цикл «Кримінальні сонети» (зі збірки «Небо і площі»)
  - «Пісня мандрівного спудея»
  - «Казкар»
  - «Астролог»
  - «Балада повернення»
- **Віктор Неборак:**
  - «Love story»
  - «Сад»
  - «Генеза літаючої голови»
  - «Гра»
- **Олександр Ірванець:**
  - «Любіть!..»
  - «Тінь великого класика»
  - «Мій хрест»
  - «Прощальний романс»
  - «Короткий вірш про кінець світу»

2. Маскулінна («чоловіча») література:

- **Сергій Жадан:**
  - На ваш вибір один прозовий твір (наприклад, «Ворошиловград», «Депеш Мод», «Анархія в Україні»)
- **Окремі постаті «грунтівського» штибу:**
  - Тут варто звернутися до творчості таких авторів, як **Анатолій Дністровий**, **Степан Процюк**, **Тарас Прохасько** (оповідання, есеї). Оберіть декілька показових текстів на ваш розсуд.
- **Олег Соловей:**
  - 1-2 оповідання (наприклад, зі збірок «Кров по суботах», «Аптекар»)

3. Феміністична («жіноча») література на порубіжжі віків:

- **Галина Пагутяк:**
  - «Ранок без вечора» (новела)
  - «Потрапити в сад» (новела)
  - «Душа метелика» (новела)
- **Мирослава Іванцова:**

- Збірка «Теплі історії про радість і сум» (прочитати декілька оповідань на вибір)

- **Надія Гуменюк:**
  - «Дім для клонів» (оповідання)
- **Світлана Горбань:**
  - «Цивільний шлюб» (оповідання)
- **Алла Рогашко:**
  - «Їхній світ удвох» (оповідання)

4. Художні координати поетичної творчості покоління дев'ятдесятників:

- **Сергій Жадан:**
  - Підбірка поезій з різних збірок для ознайомлення з його поетичною палітрою та урбаністичним дискурсом (наприклад, збірки «Цитатник», «Гербарій», «Марадона»).
- **Василь Махно:**
  - Збірка «Схима» (вибрані поезії)
  - Збірка «Самотність Цезаря» (вибрані поезії)
- **Маріанна Кіяновська:**
  - Підбірка поезій з різних збірок для виявлення провідних мотивів (наприклад, збірки «Інкарнація», «Минуле теперішнє майбутнє»).
- **Мар'яна Савка:**
  - Підбірка поезій з різних збірок для оцінки її творчих здобутків (наприклад, збірки «Гірка правда твого імені», «Золотий пил»).

5. Покоління двотисячників як самобутнє мистецьке явище:

- **Дмитро Лазуткін:**
  - Підбірка показових поезій з різних збірок для визначення основних мотивів (наприклад, збірки «Стриптиз на руїнах», «Артерія»).
- **Катерина Бабкіна:**
  - Підбірка поезій з різних збірок для аналізу мотивів та образів (наприклад, збірки «Вогні святого Ельма», «Знеболювальне»).
- **Відеопоезія в Україні:**
  - Перегляд та аналіз декількох знакових українських відеопоетичних робіт (пошукайте приклади на YouTube або спеціалізованих платформах).

6. Проза і поезія про російсько-українську війну:

- Тут список постійно поповнюється. Для початку можна

ознайомитися з творами:

- **Сергій Жадан** («Інтернат», поезії воєнного часу)
- **Артем Чех** («Точка нуль», «Район «Д»»)
- **Валерій Маркус (Ананьєв)** («Сліди на дорозі»)
- Поезії **Катерини Калитко**, **Олени Захарченко**, **Павла Вишебаби** та інших сучасних авторів, які пишуть про війну.
- Репортажі та есеї сучасних українських журналістів та письменників про війну.

7-8. Основні жанри сучасної української масової літератури:

- Для розуміння жанрової системи та механізмів відтворення канонів, вам варто ознайомитися з прикладами різних жанрів масової літератури (зверніть увагу на видавничі серії та анотації до книг, щоб зрозуміти їхню жанрову приналежність):
  - **Детективи:** Твори **Андрія Кокотюхи**, **Лариси Денисенко** (деякі).
  - **Жіночі романи:** Твори **Ірени Карпи**, **Дари Корній** (деякі).
  - **Фентезі:** Твори **Наталії Щерби**, **Юлії Стахівської**.
  - **Сучасна любовна проза:** Твори **Світлани Талан**, **Люко Дашвар** (деякі).

Додаток Б

Список віршів про війну

1. *Юлія Базя.* Ранок 24 – го...
2. *Вікторія Ковтун.* Ранок починається не з кави ...
3. *Людмила Добровольська.* Ми переможемо!
4. *Тетяна Радюк.* Господи, оберігай наших визволителів!
5. *Наталія Паснак (Мельник).* Так сильно хочеться весни
6. *Максим Коровниченко.* Скоро вже городи ...
7. *Ірина Мацкова.* Коли закінчиться війна
8. *Дарина Кривохатько.* Тиждень тому, 2022
9. *Н. Городчук.* Війна
10. *Г. Я. Британ. Ти чекаєш його з війни*
11. *Г. Я. Британ.* Чуєш кате, бійся засинати
12. *О. Максимишин-Корабель.* Мамо, не плач. Я повернусь весною.

13. *Л. Лєгостаєва.* ... На місячній доріжці зустрілись дві душі
14. *Тетяна Строкач.* Хіба можна таке пробачити?
15. *Людмила Федорова.* Моя Україна
16. *Сергій Рубан.* Герої з Азовсталі
17. *Олена Горголь-Ігнатьєва.* Украдена весна
18. *Галина Потопляк.* Хочу Перемоги
19. *Ілля Чернілевський.* Я повернуся…
20. *Тетяна Радюк.* Уклін тобі, солдате материнський
21. *Олена Неруш.* Якщо побачиш, мамо, нагодуй
22. *Олена Неруш.* Минає літо в нас без літа
23. *Олена Неруш.* Німий крик розриває душу…
24. І. Линник. Як ти?
25. *Анастасія Бура.* Пам’ятаєш, як на нас напали?
26. *Олена Неруш.* Не втомлюйтесь, будь ласка, від війни

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет філології та журналістики
Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

Валентина ГОНЧАРУК

Сучасний український літературний процес:
методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи